

Đurđa Vukelić-Rožić

Planet Haiku –

priča o nama...zbog nas...danas potrebniija no ikada ranije

Zapitamo li se - što je to ljubav ili što je to život? Postoje li odgovori na ta pitanja? Uvjerenam sam da svatko od nas, u dubini duše, vjeruje da zna što je to ljubav i što je to život te osjeća, razumije i spontano živi njihovu ljepotu i radost.

Što je to haiku?

Više od četiri stoljeća, otkako se u Japanu bilježi haiku u približno sličnim okvirima kakvima ga bilježimo i danas, mnoga je šuma posječena da bi se otisnule knjige, s ciljem da se objasni što je to haiku i što je to Zen? Očajnički pokušavajući i sami dokučiti snagu i ljepotu haiku poezije, velika i zaslužna imena (Zapada) teorije ovoga izričaja nastojala su reći i dati svoje viđenje, svoj doživljaj razumijevanja haiku poezije. Kada bi pojedinac poželio iščitati sve napisane sveske koji ga mogu voditi kroz haiku poeziju i naučiti ga što je haiku, nasuprot intuitivnosti i otvorenosti percepcije, trebao bi najmanje tri prosječna životna vijeka prosječno obrazovanoga čovjeka, a kada bi krenuo lutati svemirom internetskih zapisa, bojim se da se s planeta Haiku više ne bi znao vratiti u svoju kulturu i svoje vrijeme.

Stoga, kako su informacije i znanje dostupni svakome tko doista želi učiti, i to na mnogim jezicima, ne bih govorila to tome što je haiku ili što je to Zen, već o tome što haiku čini i kako funkcionira, kako bismo zajedno došli do spoznaja zašto je to

tako i približili se sebi. Samo iskrenošću i istinitošću moguće je doći do eventualnog istinskog doživljavanja haikua. Valja živjeti haiku.

Što to znači - živjeti haiku životom? Živjeti haiku?

Prije svega, to znači **živjeti u skromnosti** (bez gomilanja nepotrebnih materijalnih dobara što donosi stvaranje neravnoteže u društvu i time golemih društvenih nepravdi i patnji), **biti otvoren spoznajnom svijetu** i **živjeti u skladu s prirodom**. Već samim time znači da smo osvijestili činjenicu da smo kao ljudska bića tek djelić prirode, da se sve mijenja, sve stari i prolazi, te da smo **vlastitu prolaznost prihvatili s osmijehom** i živimo raskošnim haiku životom svaki njegov trenutak.

Dijelom smo prirode i nemamo, ama baš nikakvo, pravo zatirati ju zbog sebičnog otimanja dobara manjine nauštrb većine, gdje je često korumpiranost i nemoralnost samoj sebi svrha uz, jasno, prateće elemente u društvu koje ih čini smislenim i prividno neophodnim, uokvirenim zakonitošću i moći pojedinaca. A to je bijedan način života. Životu treba vratiti radost življenja. Život je lijep. Život haikua je lijep. Život koji nije promatran, već proživljen i doživljen haiku načinom.

Možemo li mi to?

Za razliku od većine izričaja koje nam nudi prošlost čovječanstva ili povijest a koje smo sretali, čitali, prevodili i pisali, od onoga što i kako se piše danas, pa čak i za razliku od aforizma koji je vrlo sličan pandamu haiku pjesme zvanj senrju, haiku zapis mora imati, prije svega, određenu uvertiru, doživljaj. To nije isto kao, recimo, pisanje haiku pjesme. Zapis haiku pjesme i mogućnost njena bilježenja moraju proći tu uvertiru stvarnosti, percepciju, potaknuti nenadanim životnim iskustvom, tzv. „aha trenutak“.

Vrijedni, rječiti i ambiciozni ljudi, pročitavši ponešto teorije o haiku pjesmi, mogu sjesti i za svojim radnim stolom pisati stotine i stotine trostih, koji mogu podsjećati na haiku pjesmu. Mogu, poput dokumentarnog filma, eksplicitno nizati podatke noumjetničkovrijednost može izostati. Haikui jesu i ostaju doživljena sjećanja ukomponirana u zapis no ubrzo će, kao i njihovi autori, u svojoj osrednjosti i ne-haiku poimanju života samog, potonuti u zaborav i izbljedjeti s planeta haiku. Haiku koji nije doživljen u punoj snazi otkrića, koji nije zablistao u

duši čovjeka i „prodrmao ga“ Arhimedovskim aha trenutkom nije istinski haiku i ne može biti podijeljen s istinskim hajidinima. Jer oni znaju! Poput prelijepog cvijeća oko kojega se možemo truditi na svom balkonu kako bismo susjedima pokazali svoje umijeće i zadivili prolaznike!

Haiku je krijesnica koja nenadano zasvijetli u mraku i donese našem pogledu i našem biću radosno osvježenje, dotakne nas na neobjašnjiv i nezaboravan način. Autor „štancanih“ haikua i nadalje ostaje onaj činovnik za stolom (u svom mraku) koji je pronašao način kako „novokomponirati“ haiku, bilo iz zabave, bilo iz želje da se dokaže na još jednom području i popravi vlastiti biografski zapis, ili se radi o nekom drugom, uglavnom površnom i nevrijednom razlogu. Takav autor i trideset godina piše istu kvalitetu zapisa, nikada ne dokučivši istinu u haikuu, o haikuu te rijetko i doživi istinski haiku. On ostaje kompozitor koji je upoznao pravila skladanja, no nema sposobnost povezivanja svog kreativnog dara, percepcije i otvorenosti koje donose slobodu istinskog umjetničkog i književnog djela, te ostaje prosječan i ubrzo zaboravljen.

Takav autor nije hajidin, nije se pomaknuo s mjesta, njegov duhovni razvoj je zaključan za njegovim radnim stolom. Nažalost, on ne raste. I kada slušate ili čitate njegovo djelo, vi ćete osjetiti neiskrenost njegovih zapisa, kada razgovarate s njim, po njegovim postupcima, po načinu življenja, znat ćete da nije hajidin. Haiku traži cijelog čovjeka, čistoću duha, jednostavan način življenja, i iskrenost sa samim sobom. Haiku je zahtjevan i među haiku pjesnicima malo je istinski prosvijetljenih, odnosno onih koji su bili dovoljno snažni da se upute maticom, veličanstvenom snagom rijeke zvane haiku. Haiku vraća čovjeka samom sebi. A mnogi ljudi se boje otvoriti ta vrata u svom životu, jer iza njih se nalazi široki i nemjerljivi put radosti i prosvjetljenja.

Istinski su haiku pjesnici u stalnom društvu sa svojom samoćom, smiješe se prolaznosti; bez obzira promatrali oni simbol prolaznosti, prelijep trešnjin cvat ili ne, i u tim trenucima postaju jedno i s cvatućom trešnjom, njenim laticama što ih odnosi povjetarac, s rijekom života koja sve odnosi. U takvim trenucima hajidin je cijeli svijet baš kao i ta trešnjina latica. Cijeli svijet sveukupnosti blista u njegovoj duši, a on od svega toga zapisuje tek manje od dvadesetak slogova haiku pjesme. Pretočivši cijeli svijet, sebe i sve spoznaje o životu, prolaznosti, usamljenosti, tuzi, ljepoti i radosti u svoje slogove.

U njegovoj uvertiri, u trenutku događaja i spoznaje, haiku je doživljaj koji mijenja čovjeka (satori). Trenutak koji zablista posebnom iskrom, onim posebnim i dubokim razumijevanjem, onim nečim novim što može od glave do pete doslovno protresti cijelo spoznajno ljudsko biće.

U maniri zapadnjačkog načina razmišljanja i življenja naučili smo sve etiketirati, posložiti na police, pobrojiti i onda ta gotova znanja prezentirati djeci i mladim ljudima da ih nauče napamet, polože svoje ispite i odu u život. Vrlo teško ćemo se osloboditi bremena ovakvog načina razmišljanja, ali i straha od oslobađanja duha koji bi bio otvoren haiku iskustvu i haiku načinu života.

I baš zbog toga što su mnogi ljudi pisali, prevodili i nadalje skupljaju sve te silne rečenice i paragrafe o haikuu, u sveobuhvatnoj maniri izumirućeg intelektualizma, citirala bih velikog čovjeka:

Daisetsu Teitaro *Suzuki*:

„Nema razlike između prosvijetljenog i neprosvijetljenog čovjeka, no samo prosvijetljeni zna da je tomu tako!“

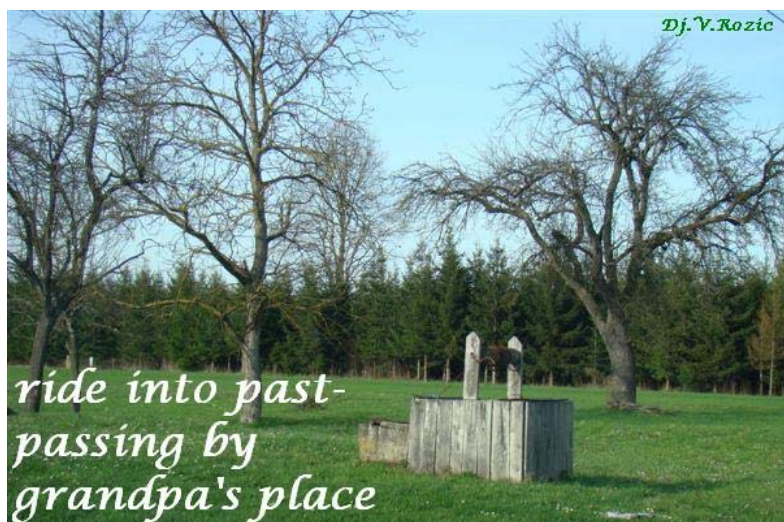
D.T.Suzuki

Dakle, riječ je o načinu razumijevanja i doživljavanja ljudi i života samog. A to bi trebalo podrazumijevati i one upute koje stoljećima velike religije svijeta preporučuju: umjerenost, jednostavnost, skromnost, poštenje, istinitost, neovisnost o nepotrebnim materijalnim dobrima, neovisnost od velikih političkih i inih moći, utjecaja i gladi za vječnošću.

Prolaznost doživljena kao nesreća prokletstvo je i sablazan života s kojom se svaki čovjek (u svojoj kulturi) mora suočiti, odnosno, osloboditi se bauka vlastite smrti i nepotrebnosti svega materijalnog što je stvarao i uzimao, a da mu to nakon ovozemaljskog života nikada neće trebati. Idealizirajući društvo, bio bi to pristup i način života koji bi svakom čovjeku omogućio pristojan život.

Tako daleko od kulture i civilizacije Dalekog istoka, prihvaćajući (*kolonizirajući haiku*, kako to kaže Robert Wilson) njegov haiku, njegovu kulturu i filozofiju, koji se nije razdvajao na zasebne police kao što to činimo mi zapadnjaci, naš svijet razumijevanja i stvaranja haiku poezije bitno je drugačiji. No, ne samo da je kultura, jezik, običaji, i stotine drugih faktora na tlu na koji se haiku prenosio i nadalje se prenosi uvjetovao njegov razvoj u prošlosti, on se neprekidno i nezaustavljivo mijenja, kako u dalekom Japanu, SAD-u gdje je pustio korijenje prije punog stoljeća, tako u Europi i posebice, kako to većina autora iz „ostatka

svijeta“ voli izdvojiti, jugoistočnoj Europi, gdje su haiku divovi niknuli u Hrvatskoj, Srbiji i Rumunjskoj u najvećoj mjeri.

Ali ipak, ali ipak... Dakle, haiku je vrlo kratak zapis (od 5-7-5 slogova, ili sve više zahtjevan 3-5-3 sloga na engleskom jeziku, pa je time kraći i od samoga sebe) događaja koji je postao dijelom života haiku pjesnika, koji mu se otkrio sasvim iznenada, koji ga je oplemenio i prosvijetlio, donio mu novo razumijevanje nečeg znanog otprije, no do tog trenutka neprimijećenog. Haiku uzburka sve ono što je čovjek do tog trenutka bio i znao, i nakon što se sve vrati na svoje mjesto, ništa više nije isto. Zbilja postaje drugačija, osjećaji su silno dotaknuti, a čovjek je korak bliže razumijevanju sebe i života općenito.

Tek bilješka, haiku je zapravo naznaka onoga što se pjesniku doista dogodilo - istinski i jedinstveni haiku.

Da bi mogao dokučiti što je haiku i prepustiti mu se bez nesigurnosti zbog dodira s nepoznatim i drugačijim, budući haiku pjesnik mora željeti otputovati na planet Haiku, lebdjeti i prepustiti se ljepotama milijuna trenutaka, svjestan da su oni tu i sada, te da će zauvijek nestati. Treba biti svjestan da su ti trenutci dragocjeni, da nema malih i nevažnih pojava i stvari u prirodi. U *Diogen pro cultura magazine*, prezentirala sam i nastojat ću to i u buduće, autore sa svih strana svijeta, kako bi

čitatelju približila veličanstvenu nepredvidljivost onoga što zovemo haiku kao planetarni fenomen.

No, svjedočila sam i uvijek se nanovo iznenadila, otkrivši da čovjek nosi haiku način i pristup životu u sebi, a da često nije ni svjestan da postoji vrsta poezije zvana haiku. To su otvoreni i snažni ljudi koji žive u suglasju s prirodom, koji vole život i on je njihova radost u sitnim i malim detaljima, koji to zapravo nisu; skromni su i jednostavni, jer su otkinuvši se od velike patnje vlastite prolaznosti, naučili voljeti i poštivati, klanjati se svakom trenutku i svakoj travci, kapljici rose, peru ptice... jer znaju da su oni svako za sebe – čudo vrijedno poštovanja i ljubavi.

Za kraj, kao što je tek jedan osmijeh neznanca/neznanke, kojega smo slučajno sreli, dovoljan da se zaljubimo, da osjetimo i znamo da je baš on/ona taj kojega trebamo u svom životu, tako nas i haiku može zarobiti za cijeli život. No, mora se dogoditi - taj susret, taj osmijeh, ta radost zvana haiku. A tada, kao da život počinje još jednom ispočetka teći, s novim pogledom i novom radošću življenja.

Lektorirala: Maja Bregović, prof.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://diogen.weebly.com>